

Beata Katarzyna Jędryka

**Zbiór zadań z języka polskiego
jako języka edukacji szkolnej dla uczniów
z doświadczeniem migracji**

Beata Katarzyna Jędryka

Zbiór zadań z języka polskiego

**jako języka edukacji szkolnej dla uczniów
z doświadczeniem migracji**

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2022

Konsultacja merytoryczna
Wydział Rozwoju Kompetencji Kluczowych
Marina Warsimaszwili

Redakcja i korekta
Tomasz Karpowicz

Projekt okładki, layout,
redakcja techniczna i skład
Wojciech Romerowicz

Fotografia na okładce: © ambrozinio/Bank zdjęć Photogenica

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Warszawa 2022
Wydanie I

ISBN 978-83-66830-55-4

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji
Creative Commons Uznanie Autorstwa – Użycie Niekommercyjne (CC-BY-NC)

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
www.ore.edu.pl

Spis treści

Wstęp.....	4
Zadanie 1.....	6
Zadanie 2.....	6
Zadanie 3.....	8
Zadanie 4.....	10
Zadanie 5.....	12
Zadanie 6.....	14
Zadanie 7.....	16
Zadanie 8.....	18
Zadanie 9.....	20
Zadanie 10.....	22
Zadanie 11.....	24
Zadanie 12.....	26
Zadanie 13.....	27
Zadanie 14.....	28
Zadanie 15.....	30
Zadanie 16.....	31

Wstęp

Według prawa każdy uczeń z doświadczeniem migracji (UDM), którego obejmuje polski system edukacji, ma zapewnione wsparcie ze strony państwa w środowisku szkolnym. Uczniowie niebędący polskimi obywatelami, jak również ci, którzy są nimi i powracają z zagranicy do kraju, mogą liczyć na systemowe rozwiązania nie tylko w obszarze nauki języka polskiego, lecz także w zakresie jego specjalistycznych odmian. Odpowiednie rozporządzenia dają organom prowadzącym szkoły liczne możliwości do stwarzania warunków dla tych uczniów, aby mogli oni wyrównać różnice w obrębie treści edukacyjnych określanych przez podstawy programowe dla każdego przedmiotu. Uczniowie z doświadczeniem migracji mają także prawo do korzystania ze wsparcia udzielanego przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, których zadania to nie tylko diagnostyka, lecz także bezpośrednia pomoc uczniom i ich rodzicom.

Od strony prawnej polski system edukacji jest dobrze przygotowany na przyjęcie ucznia z każdego zakątka świata. Placówki edukacyjne na poziomie administracji dysponują odpowiednimi narzędziami, które umożliwiają im organizację procesu dydaktycznego UDM. Mimo sprzyjających warunków legislacyjnych edukacja tej grupy uczniów wiąże się z wieloma problemami, z których rozwiązaniem szkoła jako placówka oświatowa nie poradzi sobie sama – ponieważ dotyczą one nie tylko kształcenia kadry dydaktycznej, lecz także opracowywania materiałów dydaktycznych.

W szkołach, do których uczęszczają uczniowie z doświadczeniem migracji, brakuje przede wszystkim wykwalifikowanych nauczycieli, którzy mają odpowiednie kompetencje do pracy z takimi dziećmi. Obecnie w szkołach z UDM pracują poloniści mający kwalifikacje z zakresu glottodydaktyki polonistycznej – albo nie. Tu trzeba podkreślić, że nawet jeśli ukończyli oni studia podyplomowe w tym zakresie, to zostali przygotowani do nauczania języka polskiego jako obcego (JPJO) osób dorosłych, które znają już przynajmniej jakiś język obcy i mają zupełnie inne potrzeby językowe niż uczniowie z doświadczeniem migracji. Dla dorosłych polszczyzna jest przede wszystkim narzędziem do codziennej komunikacji, a dla ucznia pełni ona jeszcze jedną funkcję – okazuje się narzędziem do zdobywania wiedzy. W takiej sytuacji prowadzący musi stosować inne metody oraz strategie dydaktyczne, które będą wspomagały realizację planu, jakim jest nauka języka, niezbędna do tego, aby dalej uczyć się w tym języku.

Na rynku wydawniczym brakuje także materiałów dydaktycznych, które stanowiłyby podstawę do kształcenia językowego UDM w polskich szkołach. Oczywiście, w pierwszej fazie dydaktyki można wykorzystać podręczniki do nauki JPJO przygotowane dla dzieci i młodzieży – ponieważ język edukacji szkolnej (JES) ma wspólny zasób leksykalny z językiem ogólnym. Dla obu odmian polszczyzny konieczne jest także opanowanie

zasad gramatycznych, które pozwalają użytkownikowi języka formułować poprawne komunikaty. Zatem podstawowe treści leksykalno-gramatyczne dla poziomów A1, A2 oraz B1, zgromadzone w katalogach i ujęte w *Programach nauczania języka polskiego jako obcego. Poziomy A1 – C2*, uczniowie z doświadczeniem migracji muszą opanować, aby rozpocząć naukę języka edukacji szkolnej w obrębie poszczególnych przedmiotów.

Niniejszy zbiór przykładowych zadań powstał z myślą nie tylko o uczniach z doświadczeniem migracji, ale przede wszystkim o nauczycielach pracujących z nimi na co dzień. Ćwiczenia w nim zgromadzone mogą posłużyć jako inspiracja do tworzenia autorskich zadań przez tych, którzy prowadzą dodatkowe zajęcia z języka polskiego jako obcego lub zajęcia wyrównawcze. Po zaproponowane zadania z różnych obszarów tematycznych mogą sięgnąć także nauczyciele pracujący w oddziałach przygotowawczych.

W przygotowanych ćwiczeniach wykorzystano treści edukacyjne ujęte w podstawach programowych szkoły podstawowej dla następujących przedmiotów: język polski, historia, przyroda, geografia oraz biologia. Niektóre zadania pod względem zagadnień wykraczają poza podstawy poszczególnych przedmiotów, ale celem autorki było także zadbanie o wiedzę ogólną uczniów z doświadczeniem migracji. Każde zadanie zostało opatrzone komentarzem metodycznym, w którym określono cele zadania oraz wyjaśniono sposób postępowania dydaktycznego, jeżeli jest to zadanie składające się z dwóch lub trzech części. Każdy komentarz zawiera także sugestie dodatkowych działań, mogących urozmaicić pracę z ucznia z danym ćwiczeniem.

▶ Zadanie 1.

Przekształć zdania zgodnie z podanym przykładem.

Przykład: Mieszko I to pierwszy władca Polski.

Mieszko pierwszy był pierwszym władcą polski.

- 1) Otton III to niemiecki cesarz.
- 2) Bolesław I Chrobry to pierwszy król Polski.
- 3) Król Kazimierz Wielki to wielki budowniczy.
- 4) Zawisza Czarny to dzielny rycerz.
- 5) Ulrich von Jungingen to wielki mistrz krzyżacki.
- 6) Mikołaj Kopernik to wybitny astronom.
- 7) Jan Zamoyski to kanclerz i hetman.
- 8) Jan III Sobieski to hetman i król.
- 9) Stefan Czarnecki to znakomity wódz.
- 10) Stanisław August Poniatowski to ostatni król Polski.

▶ Zadanie 2.

Wpisz w poprawnej formie gramatycznej wyrazy podane w nawiasach, zgodnie z podanym przykładem.

Przykład: Władysław Jagiełło był wielkim księciem litewskim (wielki książę litewski).

- (1) Tadeusz Kościuszko był _____ (wódz i naczelnik) powstania narodowego.
- (2) Jan Henryk Dąbrowski był _____ (generał i dowódca) Legionów Polski.
- (3) Romuald Traugutt był _____ (oficer i przywódca) powstania styczniowego.
- (4) Maria Skłodowska-Curie była _____ (najwybitniejsza Polka).
- (5) Józef Piłsudski był _____ (wódz i współtwórca) niepodległej Polski.
- (6) Eugeniusz Kwiatkowski był _____ (minister i współtwórca) portu w Gdyni.
- (7) Zośka, Alek i Rudy byli _____ (dzielni harcerze) z Szarych Szeregów.
- (8) Danuta Siedzikówna „Inka” była _____ (dzielna sanitariuszka) podczas wojny.
- (9) Jan Paweł II był _____ (papież i pielgrzym).
- (10) Anna Walentynowicz i Lech Wałęsa byli _____ (działacz) „Solidarności”.

Komentarz do zadania 1 oraz zadania 2.

Od strony lingwistycznej celem obu zadań jest utrwalenie formy narzędnika rzeczownika oraz przymiotnika w liczbie pojedynczej oraz mnogiej. Dodatkowo uczeń rozwiązujący ćwiczenia automatyzuje czas przeszły czasownika *być* – 3. osoba liczby pojedynczej oraz mnogiej; właśnie te formy osobowe okazują się kluczowe w dydaktyce historii.

Pod względem treści edukacyjnych w zadaniu przywołano **najważniejsze postacie historyczne** z historii Polski, obecne w programie klasy IV szkoły podstawowej. Rzeczowniki, których poprawne formy uczeń musi wpisać, to przykładowe podstawowe nazwy związane z funkcjami człowieka pełnionymi w społeczeństwie. Należy podkreślić, że wszystkie te wyrazy funkcjonują we współczesnej polszczyźnie – w języku ogólnym.

Osoby uczące się języka polskiego jako obcego powinny nimi operować, jeżeli chcą osiągnąć poziom B2/C1. Uczący się języka polskiego jako obcego poznają formy narzędnika oraz czas przeszły na poziomie A1. To od prowadzącego zajęcia zależą kolejność wprowadzania przypadków oraz moment wprowadzenia form czasu przeszłego czasownika *być*.

Uwaga! Podczas pracy z zadaniami należy zebrać materiał ikonograficzny – zdjęcia, obrazy itp. prezentujące postacie. Dodatkowo warto przygotować słowniczek wyrazów w języku ucznia. Takie rozwiązanie sprawdza się zwłaszcza wtedy, gdy mowa o funkcjach państwowych oraz stopniach wojskowych.

▶ Zadanie 3.

- a) **Wpisz w poprawnej formie gramatycznej wyrazy podane w nawiasach, zgodnie z podanym przykładem.**

Koczowniczy tryb życia praludzi

Ludzie w czasach prehistorycznych *żyli*⁰ (żyć) w grupach. _____¹ (jeść) to, co _____² (zebrać) lub _____³ (upolować). Kobiety i mężczyźni _____⁴ (mieszkać) w jaskiniach. Tam _____⁵ (chronić się) przed deszczem, chłodem i dzikimi zwierzętami. Przed jaskiniami _____⁶ (palić) ogniska i _____⁷ (piec) mięso. Praludzie _____⁸ (polować) w grupach. Podczas polowań _____⁹ (używać) broni z drewna i kamieni. Kiedy _____¹⁰ (być) głodni, _____¹¹ (szukać) jedzenia w lesie. _____¹² (zbierać) tam owoce, ślimaki, korzonki oraz jaja ptaków.

- b) **Przeczytaj uważnie jeszcze raz tekst i odpowiedz na pytania. Swoje odpowiedzi zapisz w zeszyte.**

1. Jak żyli praludzie?
2. Co jedli praludzie?
3. Gdzie mieszkali praludzie?
4. Przed czym chronili się praludzie w jaskiniach?
5. Gdzie praludzie palili ogniska?
6. Co piekli praludzie?
7. Jak polowali praludzie?
8. Gdzie praludzie szukali jedzenia?
9. Co robili praludzie, kiedy byli głodni?
10. Co praludzie zbierali w lasach?

Komentarz do zadania 3.

Od strony lingwistycznej celem zadania jest utrwalenie formy czasu przeszłego – 3. osoby liczby mnogiej rodzaju męskoosobowego kluczowych czasowników nazywających czynności wykonywane przez ludzi w czasach prehistorycznych (etap koczowniczego trybu życia). W tym celu wykorzystano technikę transformacji morfosyntaktycznej, polegającą na tym, że uczeń wpisuje odpowiednią formę gramatyczną wyrazu, w tym ćwiczeniu – fleksyjną. Formą wyjściową jest bezosobowa forma czasownika – bezokolicznik. Należy zwrócić uwagę, że większość czasowników wykorzystanych w zadaniu ma formę niedokonaną, a tylko niektóre są w formie dokonanej. Na przykładzie pary czasowników *zbierać/zebrać*, występujących w ćwiczeniu, można dodatkowo powtórzyć z uczniami aspekt czasownika.

Zaproponowane zadanie składa się z dwóch części. Pierwsza z nich rozwija gramatykę, natomiast druga – sprawność czytania ze zrozumieniem. W tym celu wykorzystano technikę pytań szczegółowych – zaimki pytające. Dodatkowo w tej części ćwiczony jest poprawny zapis całych zdań. Uczniowie konstruując odpowiedzi na pytania zarazem utrwalają polską składnię.

Pod względem treści edukacyjnych w obszarze historii zebrano w zadaniu najważniejsze informacje dotyczące **koczowniczego trybu życia praludzi**, znajdujące się w programie klasy V szkoły podstawowej. Należy podkreślić, że wszystkie te wyrazy funkcjonują we współczesnej polszczyźnie i znajdują się w rejestrze języka ogólnego. Nie są to słowa ze słownika specjalistycznego.

Uwaga! Podczas pracy z zadaniami należy wesprzeć się materiałem ikonograficznym, np. ilustracjami z podręcznika lub z materiałów dodatkowych, oferowanych przez różne wydawnictwa edukacyjne. Ponadto warto przygotować słowniczek wyrazów w języku ucznia.

► Zadanie 4.

a) Uzupełnij tabelkę według podanego przykładu.

Kraj	Mężczyzna	Kobieta	Jaki?
<i>Polska</i>	<i>Polak</i>	<i>Polka</i>	<i>polski</i>
Hiszpania			
Portugalia			
Turcja			
Włochy			
Brazylia			
Anglia			
Ameryka			

b) Przeczytaj zdania i zadaj pytanie o podkreśloną część zdania – zgodnie z podanym przykładem.

Krzysztof⁰ Kolumb był Włochem¹, ale mieszkał w Hiszpanii². To on odkrył Amerykę³.

Amerigo Vespucci⁴ także był Włochem. Opisał Nowy Świat⁵, czyli Amerykę.

Vasco da Gama był Portugalczykiem⁶. To on dopłynął do Indii⁷.

Ferdynand Magellan także był Portugalczykiem⁸. Opłynął⁹ dookoła Ziemię.

Kolumb, Vespucci, da Gama oraz Magellan byli żeglarzami i podróżnikami¹⁰.

0. Jak miał na imię Kolumb?

Kolumb miał na imię Krzysztof.

c) Przeczytaj jeszcze raz zdania z części (b) i odpowiedz na pytania.

- Kim był Krzysztof Kolumb?
- Gdzie mieszkał Krzysztof Kolumb?
- Co odkrył Krzysztof Kolumb?
- Kto był Włochem?
- Co opisał Amerigo Vespucci?
- Kim był Vasco da Gama?
- Dokąd dopłynął Vasco da Gama?
- Jakiej narodowości był Magellan?
- Co zrobił Ferdynand Magellan?
- Kim byli Kolumb, Vespucci, da Gama oraz Magellan?

Komentarz do zadania 4.

Od strony lingwistycznej cele zadania to utrwalenie zarówno **nazw krajów i ich mieszkańców**, jak i **tworzenia form żeńskich rzeczowników od form męskich** oraz **tworzenia przymiotników odrzeczownikowych**, a ponadto rozwijanie umiejętności konstruowania pytań szczegółowych z wykorzystaniem zaimków. Wszystkie te elementy kompetencji gramatycznej są wprowadzane w dydaktyce języka polskiego jako obcego na poziomie A1.

Zaproponowane zadanie składa się z trzech części. Pierwsza i druga koncentrują się na rozwijaniu kompetencji gramatycznej, natomiast trzecia rozwija sprawność czytania ze zrozumieniem. Uczniowie muszą odpowiedzieć na konkretne pytania – pytania szczegółowe, rozpoczynające się od różnych zaimków pytajnych.

Uwaga! Wykonujący zadania nie może zobaczyć wszystkich części składowych. Musi otrzymywać je stopniowo, ponieważ w konstruowaniu ćwiczenia specjalnie wykorzystano zabieg glottodydaktyczny polegający na tym, że pytania z części trzeciej są *de facto* pytaniami, które powinien samodzielnie zbudować uczeń.

Pod względem treści edukacyjnych w obszarze historii zebrano w zadaniu podstawowe informacje oraz nazwy krajów dotyczące **wielkich odkryć geograficznych**, znajdujące się w programie klasy VI szkoły podstawowej.

Uwaga! Podczas pracy z zadaniami należy wesprzeć się materiałem ikonograficznym, np. ilustracjami z podręcznika oraz mapą pokazującą szlaki podróżnych. Można też wykorzystać animacje dostępne w przestrzeni internetowej.

► Zadanie 5.

- a) **Przeczytaj uważnie tekst i podkreśl poprawną formę wyrazu, zgodnie z podanym przykładem.**

Ziemia i Słońce

Czy wiesz, że (Słońce/Słońcu/Słońcem)⁰ tak naprawdę wcale nie wschodzi! Naprawdę to (Ziemi/Ziemia/Ziemią)¹ się obraca. Dlatego każdego ranka to właśnie Słońce pojawia się na (niebo/niebem/niebie)². Starożytni Grecy wierzyli, że Słońce było (bóg/bogiem/bogu)³, który nazywał się Helios. Teraz wiemy, że Słońce jest (gwiazda/gwieździe/gwiazdą)⁴. Ziemia potrzebuje 24 godzin, żeby obrócić się wokół własnej osi. Kiedy na jednej (półkul/półkuli/półkulą)⁵ jest dzień, na drugiej jest noc. Ziemia obraca się przez cały czas. Rano Słońce wschodzi. To znaczy, że ta część (Ziemia/Ziemi/Ziemią)⁶ kieruje się w stronę (Słońce/Słońca/Słońcem)⁷. Po kilku (godziny/godzinami/godzinach)⁸ Ziemia przesuwają się i ta część oddala się od (Słońce/Słońca/Słońcu)⁹, które zachodzi. Powoli zaczyna się noc. W tropikalnych (kraje/krajach/krajami)¹⁰ Słońce wschodzi i zachodzi prawie zawsze o tej samej godzinie. Dni i noce mają po 12 godzin.

- b) **Przeczytaj jeszcze raz tekst o Ziemi i Słońcu. Zdecyduj, które zdanie jest prawdziwe (P), a które – fałszywe (F), tak jak w podanym przykładzie.**

0.	Ziemia się nie rusza, a Słońce się obraca.	P	F
1.	Helios według wierzeń starożytnych Greków był bogiem Ziemi.	P	F
2.	Ziemia potrzebuje więcej niż 20 godzin, żeby obrócić się wokół własnej osi.	P	F
3.	Ziemia cały czas jest w ruchu.	P	F
4.	Na każdej półkuli jest w tym samym czasie noc albo dzień.	P	F
5.	W tropikach dzień i noc zaczyna się prawie zawsze o tej samej porze.	P	F

Komentarz do zadania 5.

Od strony lingwistycznej celem części (a) zadania jest sprawdzenie, czy uczeń opanował reguły **deklinacji rzeczowników w liczbie pojedynczej i mnogiej**. Zadanie sprawdza znajomość następujących przypadków: mianownik, dopełniacz, narzędnik oraz miejscownik. Wszystkie te formy są wprowadzane na poziomie A1 w procesie nauczania polszczyzny jako języka obcego. Formy przypadków zależnych pojawiają się przede wszystkim w wyniku reakcji czasownika oraz przyimka. W tym zadaniu uczeń nie tworzy samodzielnie form rzeczownika. Wybiera poprawną formę gramatyczną z trzech podanych. Dla uczniów zaawansowanych językowo można przygotować trudniejszą wersję zadania, polegającą na samodzielnym utworzeniu poprawnej formy słowa podanego w nawiasie.

Część (b) zadania służy rozwinięciu sprawności czytania ze zrozumieniem. Uczeń musi przeczytać ponownie tekst z zadania przynajmniej raz, aby zdecydować, które zdanie jest prawdziwe, a które – fałszywe. Dzięki temu, podczas ponownego odkodowywania treści, utrwała formy gramatyczne kluczowych wyrazów w tekście.

Pod względem treści edukacyjnych zaproponowane słownictwo pochodzi z obszaru przyrody, geografii historii oraz języka polskiego. Niektóre informacje pojawiają się już na etapie kształcenia wczesnoszkolnego.

Uwaga! Podczas pracy z zadaniami należy wesprzeć się materiałem ikonograficznym, np. ilustracjami z podręcznika lub z publikacji popularnonaukowych. Można też wykorzystać animacje dostępne w przestrzeni internetowej.

► Zadanie 6.

- a) **Przeczytaj uważnie tekst i podkreśl poprawną formę wyrazu, zgodnie z podanym przykładem.**

Kalendarz

Wielu ludzi (*potrzebuję/potrzuje/potrzebują*)⁰ kalendarza, który (przypominam/przypomina/przypominają)¹ im o ważnych sprawach. W kalendarzach ludzie (notuję/notujesz/notują)² różne informacje. Pierwszy kalendarz (powstałam/powstałaś/powstał)³ kilkaset lat temu w Ameryce Środkowej. Indianie (zrobiliśmy/zrobili/zrobiliście)⁴ go z wielkiego kamienia. Ten kamień (wyglądałem/wyglądali/wyglądał)⁵ jak Słońce. W środku kamienia (był/była/były)⁶ twarz boga Słońca. Dookoła niej Indianie (oznaczyłem/oznaczył/oznaczyli)⁷ wszystkie dni. Ponad 2000 lat temu Juliusz Cezar (wynałaza/wynałazł/wynaleźli)⁸ kalendarz, którego ludzie (używamy/używają/ używacie)⁹ do dzisiaj. Rzymski władca (obliczyła/obliczyli/obliczył)¹⁰, że rok ma 365 dni, zebranych w 12 miesięcy. Od tamtego czasu kalendarz prawie się nie zmienił.

- b) **Przeczytaj jeszcze raz tekst o kalendarzu. Zdecyduj, które zdanie jest prawdziwe (P), a które – fałszywe (F), tak jak w podanym przykładzie.**

0.	Kalendarz pełni ważną funkcję w życiu człowieka.	P	F
1.	Kalendarz jest jak notatnik.	P	F
2.	Pierwszy kalendarz pochodzi z Ameryki Środkowej.	P	F
3.	Indianie wykorzystali do kalendarza nie tylko kamień.	P	F
4.	Pierwszy kalendarz miał kształt Słońca.	P	F
5.	Dzisiejszy kalendarz pochodzi z Rzymu.	P	F
6.	Juliusz Cezar podzielił rok na dni oraz miesiące.	P	F

Komentarz do zadania 6.

Od strony lingwistycznej celem części (a) zadania jest sprawdzenie, czy uczeń opanował reguły koniugacji **czasowników w czasie teraźniejszym** oraz **przeszłym** w liczbie pojedynczej oraz mnogiej. Jeżeli chodzi o formy czasu teraźniejszego, to zadanie służy sprawdzeniu stopnia opanowania koniugacji *-am/-asz* oraz *-ę/-esz*. W zdaniach, w których wymagana jest forma czasu przeszłego, zastosowano czasowniki dokonane. W tym zadaniu uczeń nie tworzy samodzielnie form czasownika. Wybiera poprawną formę wyrazu z trzech podanych. Dla uczniów zaawansowanych językowo można przygotować trudniejszą wersję zadania, polegającą na samodzielnym utworzeniu poprawnej formy słowa podanego w nawiasie.

Część (b) zadania służy rozwinięciu sprawności czytania ze zrozumieniem. Uczeń musi przeczytać ponownie tekst z części (a) przynajmniej raz, aby zdecydować, które zdanie jest prawdziwe, a które – fałszywe. Dzięki temu, podczas ponownego odkodowywania treści, utrwała formy gramatyczne kluczowych wyrazów w tekście.

Pod względem treści edukacyjnych zaproponowane słownictwo pochodzi z obszaru historii. Nie wszystkie informacje wykorzystane w zadaniu pojawiają się w podstawie programowej szkoły podstawowej, jednak mogą się okazać przydatne dla ucznia w celu wzbogacania jego wiedzy ogólnej. Zadanie jest także dobrym impulsem do powtórzenia nazw dni tygodnia, nazw miesięcy oraz nazw świąt obchodzonych w Polsce. Gdy omawiamy tematykę kalendarza, możemy porozmawiać z uczniami także o porach roku. To dobry moment, żeby wspomnieć, kiedy zaczyna się np. wiosna astronomiczna, a kiedy – kalendarzowa.

Uwaga! Podczas pracy z zadaniem należy wesprzeć się materiałem ikonograficznym z publikacji popularnonaukowych.

► Zadanie 7.

- a) **Przeczytaj uważnie tekst. Wyrazy w nawiasach zapisz w poprawnej formie gramatycznej, zgodnie z podanym przykładem.**

Średniowieczna moda

Czasy od upadku Cesarstwa Rzymskiego do odkrycia *Ameryki* (Ameryka)⁰ przez Krzysztofa Kolumba nazywamy _____ (średniowiecze)¹. W tym czasie nie było _____ (sklepy)², w których ludzie kupowali gotowe ubrania. Bogaci zamawiali je u _____ (krawiec)³, a biedni robili je sobie sami. Kobiety nosiły bardzo dziwne czapki zwane henninami, które _____ (kształt)⁴ przypominały wieże kościelne. Czasami miały trudności, żeby przejść przez _____ (drzwi)⁵. Niektóre henniny miały prawie metr wysokości. Kapelusze wyglądały jak zwierzęce rogi lub skrzydła _____ (motyl)⁶. Ulice w _____ (średniowiecze)⁷ były pełne błota, dlatego kobiety zaczęły nosić buty na wysokich _____ (podeszwy)⁸. Miały problemy z chodzeniem i służące musiały pomagać swoim _____ (panie)⁹, kiedy chodziły one po _____ (miasto)¹⁰.

- b) **Przeczytaj jeszcze raz tekst o średniowiecznej modzie i odpowiedz na pytania, zgodnie z podanym przykładem. Swoje odpowiedzi zapisz w zeszyte.**

0. Jaki okres w historii nazywamy średniowieczem?

Średniowieczem nazywamy czasu od upadku Cesarstwa Rzymskiego do odkrycia Ameryki.

1. Kim był Krzysztof Kolumb?
2. Skąd biedni ludzie mieli ubrania?
3. Kto szył ubrania dla bogatych ludzi?
4. Jak nazywały się czapki kobiet?
5. Co przypominały czapki kobiet?
6. Jak wyglądały kapelusze kobiet?
7. Dlaczego kobiety nosiły buty na wysokich podszwach?
8. Co robiły służące?

Komentarz do zadania 7.

Od strony lingwistycznej celem części (a) zadania jest sprawdzenie, czy uczeń opanował reguły **deklinacji rzeczowników w liczbie pojedynczej i mnogiej**. Zadanie sprawdza znajomość następujących przypadków: dopełniacz, celownik, biernik, narzędnik oraz miejscownik. Formy przypadków zależnych pojawiają się przede wszystkim w wyniku reakcji czasownika oraz przyimka. W tym zadaniu uczeń tworzy samodzielnie formę rzeczownika, którego podstawowa forma gramatyczna jest podana w nawiasie.

Część (b) zadania służy rozwinięciu sprawności czytania ze zrozumieniem. Uczeń musi przeczytać ponownie tekst z zadania przynajmniej raz, aby poprawnie odpowiedzieć na pytania szczegółowe. Dzięki temu podczas ponownego odcodowywania treści utrwala formy gramatyczne kluczowych wyrazów w tekście, które były tematem części (a) ćwiczenia. Dodatkowo uczeń automatyzuje zasady polskiej składni.

Pod względem treści edukacyjnych zaproponowane słownictwo pochodzi z obszaru historii. Nie wszystkie informacje wykorzystane w zadaniu pojawiają się w podstawie programowej szkoły podstawowej, jednak mogą okazać się przydatne dla ucznia w celu wzbogacania jego wiedzy ogólnej. Zadanie jest także dobrym impulsem do powtórzenia leksyki związanej z ubraniami oraz akcesoriami. Przed wykonywaniem zadania można także powtórzyć nazwy kolorów i kształtów.

Uwaga! Podczas pracy z zadaniem należy wesprzeć się materiałem ikonograficznym z publikacji popularnonaukowych, zwłaszcza dotyczącym średniowiecznych obrazów.

► Zadanie 8.

- a) **Przeczytaj uważnie tekst. Wyrazy w nawiasach zapisz w poprawnej formie, zgodnie z podanym przykładem.**

Tajemnice rzeki

Każda rzeka *ma* (mieć)⁰ swój początek w małym strumieniu. Niektóre strumienie _____ (zaczynać się)¹ tam, gdzie z ziemi _____ (wytryskiwać)² źródło. Inne spływają z gór, gdzie _____ (topić się)³ lodowce. Jeszcze inne _____ (wypływać)⁴ z jezior. Jak to się dzieje? Najpierw deszcz spada na góry i _____ (wsiąkać)⁵ w ziemię. Potem woda _____ (wypływać)⁶ ze źródła i _____ (płynąć)⁷ wąskim strumieniem. Następnie strumień łączy się z innymi i _____ (tworzyć)⁸ rzekę. Ta zaczyna płynąć wolniej i staje się szersza. Większość rzek _____ (kończyć)⁹ swoją podróż w morzu. Ujście rzeki to miejsce, gdzie słodka woda z rzeki _____ (mieszać się)¹⁰ ze słoną wodą morską. Niektóre rzeki nie wpływają do morza. Wpadają do jeziora lub wsiąkają w ziemię.

- b) **Przeczytaj jeszcze raz tekst o tajemnicach rzeki i odpowiedz na pytania, zgodnie z podanym przykładem. Swoje odpowiedzi zapisz w zeszytcie.**

0. Gdzie jest początek każdej rzeki?

Początek każdej rzeki jest w małym strumieniu.

1. Gdzie zaczynają się strumienie?
2. Co się dzieje z deszczem, kiedy spadnie?
3. Skąd wypływa woda?
4. Jakim strumieniem płynie woda?
5. Jak powstaje rzeka?
6. Gdzie kończy swój bieg większość rzek?
7. Co dzieje się z innymi rzekami?

Komentarz do zadania 8.

Od strony lingwistycznej celem części (a) zadania jest sprawdzenie, czy uczeń opanował reguły koniugacji **czasowników w czasie teraźniejszym**, w liczbie pojedynczej oraz mnogiej. Chodzi zwłaszcza o stopień opanowania koniugacji *-am/-asz*, *-ę/-isz*, *-ę/-ysz* oraz *-ę/-esz*. W tym zadaniu uczeń tworzy samodzielnie formę czasownika, którego podstawowa forma gramatyczna – bezokolicznik – jest podana w nawiasie. Dla uczniów, którzy nie są na wysokim stopniu zaawansowania językowego, można przygotować łatwiejszą wersję ćwiczenia – wybór poprawnej formy czasownika spośród podanych.

Część (b) zadania służy rozwinięciu sprawności czytania ze zrozumieniem. Uczeń musi przeczytać ponownie tekst z zadania przynajmniej raz, aby poprawnie odpowiedzieć na pytania szczegółowe. Dzięki temu podczas ponownego odcodowywania treści utrwala formy gramatyczne kluczowych wyrazów w tekście, będące tematem części (a) ćwiczenia. Dodatkowo uczeń automatyzuje zasady polskiej składni.

Pod względem treści edukacyjnych zaproponowane słownictwo pochodzi z obszaru przyrody oraz geografii. Zadanie jest także dobrym impulsem do powtórzenia nazw typów akwenów, środków transportu używanych na wodach lądowych oraz na morzach. Dodatkowo można wprowadzić nazwy polskich rzek, jezior oraz morza.

Uwaga! Podczas pracy z zadaniem należy wesprzeć się materiałem ikonograficznym z publikacji popularnonaukowych. Można także wykorzystać różne makiety (o ile są dostępne w szkole). W razie potrzeby uczniowie mogą wykonać taką makietę na zajęciach z plastyki.

▶ Zadanie 9.

a) **Przeczytaj uważnie tekst i uzupełnij zdania wyrazami z ramki, zgodnie z podanym przykładem.**

zachodziło ♦ rzeki ♦ bogaci ♦ uprawiali ♦ świątynie ♦ Egipcjanie ♦ faraon
mumifikowali ♦ świętego ♦ królów ♦ spotykają się

W starożytnym Egipcie

Pierwsi Egipcjanie *uprawiali*⁰ ziemię przy brzegach Nilu. Osiedlali się blisko _____¹, ponieważ było tam dużo wody. Starożytni _____² byli tak dobrymi rolnikami, że stali się bardzo _____³. Mieli nie tylko pieniądze, lecz także złoto. Budowali _____⁴ dla swoich bogów i olbrzymie piramidy – grobowce dla zmarłych _____⁵. Stawiali je na zachodnim brzegu rzeki, gdzie _____⁶ Słońce. Egipcjanie wierzyli, że ich królowie po śmierci _____⁷ z bogiem Słońca Re, który według nich był pierwszym królem Egiptu. Ludzie wierzyli, że _____⁸ jest bogiem na Ziemi, dlatego uważali go za _____⁹. Egipcjanie wierzyli także w życie pozagrobowe, dlatego _____¹⁰ ciała zmarłych.

b) **Przeczytaj jeszcze raz tekst o starożytnym Egipcie i odpowiedz na pytania, zgodnie z podanym przykładem. Swoje odpowiedzi zapisz w zeszyte.**

0. Jak nazywała się rzeka, przy której mieszkali Egipcjanie?

Rzeka nazywała się Nil.

1. Dlaczego Egipcjanie mieszkali blisko Nilu?
2. Skąd Egipcjanie mieli pieniądze i złoto?
3. Co budowali Egipcjanie dla swoich bogów?
4. Dla kogo Egipcjanie budowali piramidy?
5. Jak nazywał się bóg Słońca?
6. Kto według Egipcjan był pierwszym królem Egiptu?
7. Kim był faraon?
8. W co wierzyli Egipcjanie?
9. Co robili Egipcjanie z ciałami zmarłych?

Komentarz do zadania 9.

Zadanie składa się z dwóch części, których celem jest rozwijanie u ucznia sprawności czytania ze zrozumieniem. Każda z części wykorzystuje inną technikę. Najpierw uczeń uzupełnia tekst słowami z banku wyrazów, które już są w poprawnej formie gramatycznej. Należy pamiętać, że jeżeli koncentrujemy się na umiejętności czytania ze zrozumieniem, powinniśmy ograniczać się do tej operacji językowej i nie podnosić poziomu trudności zadania. Dlatego w banku wyrazów muszą być słowa już w poprawnych formach gramatycznych – mogą to być wyłącznie rzeczowniki, przymiotniki, zaimki lub czasowniki. W tym zadaniu zdecydowano się na to, aby słowa były reprezentowane przez odmienne części mowy: rzeczowniki, czasowniki oraz przymiotniki.

Druga część zadania sprawdza szczegółowe rozumienie tekstu. Uczeń musi udzielić – najpierw ustnie, a następnie pisemnie – odpowiedzi na serię pytań do tekstu. Uczeń rozwiązujący to zadanie rozwija także kompetencje gramatyczną w obrębie nie tylko fleksji, lecz także składni.

Warstwa leksykalna oraz treści edukacyjne w zadaniu dotyczą **starożytnych cywilizacji (Egiptu)**, które zgodnie z podstawą programową nauczania historii są obecne w programie klasy V szkoły podstawowej.

Uwaga! Podczas pracy z zadaniem należy wesprzeć się materiałem ikonograficznym z podręcznika oraz z dostępnych publikacji popularnonaukowych.

▶ Zadanie 10.

- a) **Przeczytaj uważnie tekst i uzupełnij zdania wyrazami z ramki, zgodnie z podanym przykładem.**

Rzymskie drogi

wytrzymałe ♦ świętymi ♦ miasta ♦ kroków ♦ kamienie ♦ drogi
trasę ♦ płoty ♦ fundamenty ♦ wędrowcy ♦ górze

Rzymianie byli *świętymi*⁰ inżynierami. Zanim zaczęli budowę _____¹, ustalali jej bieg przy pomocy specjalnych przyrządów mierniczych. Wybierali _____², która była najkrótsza i najprostsza. Nowa droga łączyła dwa _____³ lub dwie fortece. W trakcie prac usuwali wszystkie przeszkody, np.: _____⁴, budynki czy drzewa. Przy każdej drodze stawiali kamienie milowe. Dzięki nim _____⁵ wiedzieli, jak daleko doszli. Rzymska mila miała 1000 _____⁶, czyli około 1,6 kilometra. Rzymskie drogi miały mocne _____⁷. Na dole Rzymianie wysypywali piasek, potem układali na nim _____⁸ i sypali żwir. Na koniec na _____⁹ znowu układali kamienie. Dzięki takiej technologii drogi były gładkie i _____¹⁰.

- b) **Przeczytaj jeszcze raz tekst o rzymskich drogach i odpowiedz na pytania, zgodnie z podanym przykładem. Swoje odpowiedzi zapisz w zeszycie.**

0. Jakimi inżynierami byli Rzymianie?

Rzymianie byli świętymi inżynierami.

1. Co robili Rzymianie przed rozpoczęciem budowy drogi?
2. Jaką drogę wybierali Rzymianie?
3. Dlaczego Rzymianie budowali nowe drogi?
4. Co Rzymianie robili z przeszkodami?
5. W jakim celu Rzymianie stawiali kamienie milowe?
6. Jaką technologię wykorzystywali Rzymianie?
7. Jak wyglądały rzymskie drogi?

Komentarz do zadania 10.

Zadanie składa się z dwóch części, których celem jest rozwijanie u ucznia sprawności czytania ze zrozumieniem. Każda z części wykorzystuje inną technikę. Najpierw uczeń uzupełnia tekst słowami z banku wyrazów, które już są w poprawnej formie

gramatycznej. Należy pamiętać, że jeżeli koncentrujemy się na umiejętności czytania ze zrozumieniem, powinniśmy ograniczać się do tej operacji językowej i nie podnosić poziomu trudności zadania. Dlatego w banku wyrazów muszą być słowa już w poprawnych formach gramatycznych – mogą to być wyłącznie rzeczowniki, przymiotniki, zaimki lub czasowniki. W tym zadaniu zdecydowano się na to, aby słowa były reprezentowane wyłącznie przez rzeczowniki.

Druga część zadania sprawdza szczegółowe rozumienie tekstu. Uczeń musi udzielić – najpierw ustnie, a następnie pisemnie – odpowiedzi na serię pytań do tekstu. Uczeń rozwiązujący to zadanie rozwija także kompetencje gramatyczną w obrębie nie tylko fleksji, lecz także składni.

Warstwa leksykalna oraz treści edukacyjne w zadaniu dotyczą **starożytnych cywilizacji (Rzym)**, które zgodnie z podstawą programową nauczania historii są obecne w programie klasy V szkoły podstawowej.

Uwaga! Podczas pracy z zadaniem należy wesprzeć się materiałem ikonograficznym z podręcznika oraz z dostępnych publikacji popularnonaukowych. Można też do zasobu leksykalnego uczniów wprowadzić związek frazeologiczny: *Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu*.

► Zadanie 11.

Przeczytaj tekst i zdecyduj, które zdanie jest prawdziwe (P), a które – fałszywe (F), tak jak w podanym przykładzie.

Co to jest ekologia?

Słowo *ekologia* każdemu kojarzy się inaczej. Bardzo często pojawia się ono w telewizji, radiu, internecie czy w prasie. Zdarza się, że wykorzystujemy je w nieodpowiednim kontekście, ponieważ nie wszyscy znają prawdziwe znaczenie tego słowa. Ten termin pochodzi z języka greckiego i został zbudowany z dwóch wyrazów. Pierwszy z nich – *oikos* – oznacza dom, miejsce do życia oraz środowisko. Drugie słowo to *logos*, które oznacza wiedzę, naukę oraz umysł.

Najczęściej ekologia kojarzy się z osobami, które walczą o ochronę przyrody, lub z tymi, które działają na rzecz ochrony środowiska. Tak rozumiana, jest często mylona z ochroną przyrody i ochroną środowiska, ale każda z tych dziedzin ma inne cele. Ochrona przyrody to wszystko to, co robi człowiek, aby zapewnić trwanie naturalnego środowiska przyrodniczego wraz z charakterystycznymi dla niego gatunkami. Celem ochrony środowiska jest znalezienie sposobów radzenia sobie z niekorzystnymi skutkami działania człowieka. Wobec tego – co to jest ekologia? To nauka, która bada relacje między gatunkami oraz zależności między gatunkami a ich naturalnym środowiskiem. Interesuje się także tym, jak inne organizmy wpływają na siebie. Dzięki ekologii poznajemy, jak funkcjonuje przyroda i jak wygląda jej struktura.

0.	Słowo <i>ekologia</i> nie zawsze jest poprawnie stosowane przez osoby, które pracują w mediach.	P	F
1.	Słowo <i>ekologia</i> powstało z dwóch polskich wyrazów.	P	F
2.	Ochrona przyrody oznacza to samo co ochrona środowiska.	P	F
3.	Ochrona przyrody zajmuje się ochroną gatunków.	P	F
4.	Ochrona środowiska rozwiązuje problemy, które są efektem działania człowieka.	P	F
5.	Zadaniem ekologii jest badanie związków w przyrodzie.	P	F
6.	Ekologia walczy o ochronę przyrody i środowisko naturalne gatunków.	P	F

Komentarz do zadania 11.

Celem zadania jest sprawdzenie szczegółowego rozumienia tekstu. Po uważnym przeczytaniu tekstu uczeń musi zdecydować, które zdanie jest prawdziwe, a które – fałszywe. Dodatkowo można poprosić ucznia, aby samodzielnie przygotował 6 pytań do tekstu. W tym celu powinien on wykorzystać następujące zaimki pytajne: *jak?, gdzie?, kiedy?, co?*

kto?, skąd?. Samodzielne budowanie pytań szczegółowych jest jedną z kluczowych umiejętności językowych, która okazuje się istotna w nauce każdego szkolnego przedmiotu.

Warstwa leksykalna oraz treści edukacyjne w zadaniu dotyczą **zagadnień ekologii**, które zgodnie z podstawą programową nauczania są obecne w programie klasy VIII szkoły podstawowej.

Uwaga! Podczas pracy z zadaniem należy wesprzeć się materiałem ikonograficznym z podręcznika oraz z dostępnych publikacji popularnonaukowych. Trudność tekstu pod względem leksykalnym oraz gramatycznym szacuje się na poziom B1/B2. Dlatego przed rozpoczęciem pracy z nim należy wykonać kilka działań dydaktycznych, nie tylko wprowadzających w jego tematykę, lecz także przypominających kluczowe struktury gramatyczne pojawiające się w ćwiczeniu.

▶ Zadanie 12.

Ułóż zdania z rozsypanki zgodnie z podanym przykładem. Zapisz je w zeszycie. Pamiętaj o zasadach interpunkcji i ortografii.

Od nasiona do rośliny

0. zarodek, we wnętrzu, nasiona, nowej, kryje się, każdego, rośliny

We wnętrzu każdego nasiona kryje się zarodek nowej rośliny.

1. wilgotna, zaczyna, kiedy, jest, rosnąć, ziemie, ciepła
2. zapasami, w nasieniu, karmi się, roślina, na początku, zgromadzonymi
3. pierwsze, gdy, liście, sama, zaczyna, wypuści, wytwarzać, tylko, pokarm
4. fasoli, pęcznieje, i, wodę, pęka, wchłania, ziarno
5. włoski, wyrastają, korzeni, maleńkie, z
6. światła, kielek, biały, pojawia się, i, w stronę, rośnie
7. nie potrzebują, nowe, truskawki, nasion, aby, rośliny, wypuszczać
8. pędy, truskawki, boczne, wypuszczają
9. pędy, ziemi, kiedy, dotkną, i, wypuszczać, korzenie, zaczynają, liście
10. rośnie, w tym, nowa, po, miejscu, kilku, roślina, tygodniach

Komentarz do zadania 12.

Celem zadania jest przede wszystkim rozwijanie przez ucznia umiejętności budowania zdań w języku polskim. W ćwiczeniu wykorzystano zdania pojedyncze, współrzędnie złożone oraz podrzędnie złożone. Zastosowano technikę rozsypanki, jednak zdecydowano się na użycie wyrazów w poprawnych formach gramatycznych. Jest to, oczywiście, prostsza wersja ćwiczenia, które można dla uczniów będących na wyższym poziomie zaawansowania językowego utrudnić: podać wyrazy w formach podstawowych – słownikowych. Dla uczniów na niższym poziomie zaawansowania językowego można przygotować prostszą wersję zadania – słowa powinny być w poprawnych formach gramatycznych.

Przepisanie przez ucznia zdań do zeszytu jest celowe, ponieważ kiedy pominie on numerację poszczególnych zdań, otrzyma jednolity tekst o tym, jak przebiega rozwój roślin.

Treści edukacyjne oraz warstwa leksykalna wykorzystana w zadaniu są związane z podstawową edukacją przyrodniczą, której elementy wprowadza się na etapie wczesnoszkolnym, a rozwija podczas lekcji przyrody w klasie IV. Jako uzupełnienie zadania można wykorzystać zdjęcia fasoli oraz truskawek.

▶ Zadanie 13.

Ułóż zdania z rozsypanki zgodnie z podanym przykładem. Zapisz je w zeszycie. Pamiętaj o zasadach interpunkcji i ortografii.

Układ Słoneczny

0. jest, Układzie Słonecznym, planet, osiem, w
W Układzie Słonecznym jest osiem planet.

1. sąsiaduje, z, Ziemia, planetami, siedmioma
2. greckiego, słowo, oznacza, z, „planeta”, pochodzi, wędrowca, języka,
3. Słońca, wszystkie, krążą, planety, dookoła
4. droga, orbita, dookoła, to, Słońca, Księżycy, lub
5. planeta, orbitę, każda, inną, ma
6. najbliżej, Merkury, położony, Słońca, jest
7. najdalej, od, Neptun, jest, Słońca, położony
8. znajdują się, księżyce, również, w, komety, Układzie Słonecznym,
9. do, Słońca, komety, zbliżają się, od czasu do czasu
10. nie, i, planety, tak duże, jak, gwiazdy, są, tak gorące

Komentarz do zadania 13.

Celem zadania jest przede wszystkim rozwijanie przez ucznia umiejętności budowania zdań w języku polskim. W ćwiczeniu wykorzystano zdania pojedyncze, współrzędnie złożone oraz podrzędnie złożone. Zastosowano technikę rozsypanki, jednak zdecydowano się na użycie wyrazów w poprawnych formach gramatycznych. Jest to, oczywiście, prostsza wersja ćwiczenia, które można dla uczniów będących na wyższym poziomie zaawansowania językowego utrudnić: podać wyrazy w formach podstawowych – słownikowych.

Przepisanie przez ucznia zdań do zeszytu jest celowe, ponieważ kiedy pominie on numerację poszczególnych zdań, otrzyma jednolity tekst o tym, jak zbudowany jest Układ Słoneczny.

Treści edukacyjne oraz warstwa leksykalna wykorzystana w zadaniu są związane z podstawową edukacją przyrodniczą, geograficzną oraz fizyczną. Niektóre elementy wprowadza się już na etapie wczesnoszkolnym, a rozwija podczas lekcji przyrody w klasie IV i geografii w klasie V. Jako uzupełnienie zadania można wykorzystać makietę Układu Słonecznego.

► Zadanie 14.

a) Połącz wyrażenia tak, aby tworzyły logiczne zdanie. Postępuj zgodnie z przykładem.

Świat pustyni

0.	Pustynie to miejsca,	A.	trzeba mieć zapas wody i jedzenia.
1.	Na pustyni jest tak gorąco,	B.	starają się ją najdłużej zatrzymać.
2.	Największą pustynią na świecie jest Sahara,	C.	gdy światło „zakrzywia się” na gorącym powietrzu
3.	Aby przetrwać na pustyni,	D.	jeśli znajdzie dużo soczystych roślin.
4.	Na pustyni żyją setki gatunków jaszczurek,	E.	że na skałach można usmażyć jajko.
5.	Gdy rośliny pustynne w końcu dostają wodę,	F.	kiedy spadnie deszcz.
6.	Niektóre rośliny pustynne rosną wtedy,	G.	mrówki piją słodki nektar z kwiatów.
7.	Kiedy pustynia rozkwita po obfitych deszczach,	H.	odbijające światło słoneczne.
8.	Wielbłąd może wytrzymać bez wody wiele dni,	I.	gdzie prawie nigdy nie pada deszcz.
9.	Wiele zwierząt pustynnych ma jasne futro,	J.	ale tylko dwa z nich są jadowite.
10.	Fatamorgana pojawia się wtedy,	K.	która leży w północnej Afryce.

0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
/										

b) Do każdego zdania zbuduj pytanie, zgodnie z podanym przykładem.

0. *Jakim miejscem jest pustynia?*

Komentarz do zadania 14.

Celem zadania jest przede wszystkim rozwijanie przez ucznia umiejętności budowania zdań w języku polskim. W pierwszej części ćwiczenia wykorzystano technikę, która polega na połączeniu dwóch fragmentów tak, aby utworzyły one logiczne zdanie. Od ucznia wymagane jest zrozumienie warstwy leksykalnej poszczególnych fragmentów, ponieważ

bez tego nie będzie on mógł połączyć tych elementów. Dlatego przed rozpoczęciem pracy warto przygotować słowniczek, nawet obrazkowy, który ułatwi pracę z zadaniem.

Druga część ćwiczenia polega na zbudowaniu pytań do utworzonych zdań. Należy podkreślić, że powinny to być pytania szczegółowe. Dzięki tej części zadania uczeń nie tylko utrwala treści edukacyjne oraz gramatyczno-leksykalne, lecz także uczy się tworzenia pytań.

Treści edukacyjne oraz warstwa leksykalna wykorzystana w zadaniu są związane z podstawową edukacją przyrodniczą oraz geograficzną. Niektóre elementy wprowadza się już na etapie wczesnoszkolnym, a rozwija podczas lekcji przyrody w klasie IV i geografii w klasie V.

Uwaga! Podczas pracy z ćwiczeniem należy wykorzystać materiał ikonograficzny oraz mapę.

▶ Zadanie 15.

Przeczytaj tekst i zdecyduj, które zdanie jest prawdziwe (P), a które – fałszywe (F), tak jak w podanym przykładzie.

Huragan, tajfun, cyklon

Huragan to wiatr, który wieje z prędkością ponad 117 km/h. Huragany powstają nad ciepłymi morzami tropikalnymi. Kiedy docierają do lądu, niszczą lasy i domy. Potrafią też przewracać samochody, a nawet unosić łodzie. Huragany przynoszą ze sobą ulewny deszcz i potężne fale. Kiedy huragan dociera do lądu, powoli traci swą moc i cichnie. Nazwy *huragan* używają mieszkańcy Ameryki Północnej i Południowej. Na Dalekim Wschodzie ludzie mówią o nim *tajfun*, a w Australii i w Indiach – *cyklon*. Każdy cyklon na imię. Imię pierwszego cyklonu w każdym roku zaczyna się przeważnie na literę A, imię drugiego na B, i tak dalej. Dzięki specjalnym samolotom meteorologicznym potrafimy śledzić huragany. Dlatego można ostrzec w porę ludzi, którzy mieszkają na zagrożonych terenach.

0.	Huragan wieje z prędkością ponad stu kilometrów na godzinę.	P	F
1.	Huragan jest wiatrem, który nie jest groźny dla ludzi.	P	F
2.	Na łodzi huragan nie jest już taki silny.	P	F
3.	Huragan, tajfun i cyklon nazywają to samo zjawisko atmosferyczne.	P	F
4.	Imiona tajfunów mają kolejność alfabetyczną.	P	F
5.	Samoloty pomagają ludziom w obserwacji huraganów.	P	F
6.	Mieszkańcy terenów zagrożonych huraganem nie spodziewają się tego zjawiska atmosferycznego.	P	F

Komentarz do zadania 15.

Celem zadania jest sprawdzenie szczegółowego rozumienia tekstu. Po uważnym przeczytaniu tekstu uczeń musi zdecydować, które zdanie jest prawdziwe, a które – fałszywe. Przed wykonaniem zadania warto przygotować krótki film pokazujący huragan. Będzie do bodziec wprowadzający w tematykę ćwiczenia, ułatwiający zrozumienie jego warstwy leksykalnej.

Treści edukacyjne oraz warstwa leksykalna wykorzystana w zadaniu są związane z podstawową edukacją przyrodniczą oraz geograficzną.

Komentarz do zadania 16.

Celem zadania staje się przede wszystkim rozwijanie przez ucznia umiejętności pracy z informacjami umieszczonymi w tabelach. Dodatkowo rozwijana jest sprawność czytania ze zrozumieniem. W pierwszej części ćwiczenia wykorzystano technikę, która polega na analizie danych w tabeli, a następnie – na wybraniu prawidłowej odpowiedzi z dwóch podanych. Pod względem leksykalnym zadanie operuje nazwami państw, dwoma przymiotnikami – *krótki, długi*, liczebnikami – *siedem, osiem* oraz rzeczownikiem *granica*. Uczeń rozwiązujący tę część utrwała stopniowanie wybranych przymiotników oraz formy narzędnika liczby pojedynczej i mnogiej.

Druga część ćwiczenia polega na pracy z mapą i na określeniu, z którymi państwami graniczy Polska na zachodzie, południu, wschodzie i północy.

Uwaga! Przed wykonaniem ćwiczenia należy wprowadzić kierunki geograficzne. W celu urozmaicenia zadania można wykorzystać flagi poszczególnych państw i powtórzyć nazwy mieszkańców.

Treści edukacyjne oraz warstwa leksykalna wykorzystana w zadaniu są związane z podstawową edukacją geograficzną. Niektóre elementy wprowadza się już na etapie wczesnoszkolnym, a rozwija podczas lekcji geografii w klasie V.

Uwaga! Podczas pracy z ćwiczeniem należy wykorzystać materiał ikonograficzny oraz mapę.

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
www.ore.edu.pl